

Tečajna dejavnost na gozdarski šoli v Postojni

Marjan VADNU*, Pavel VRTOVEC**

1 UVOD

Z ustanovitvijo **Gozdarskega šolskega centra** v Postojni je bila leta 1959 formalno ustanovljena tudi **Šola za gozdne delavce**. Dejansko pa je poklicna šola za gozdne delavce pričela delovati šele leta 1966. Dotlej so bili gozdni delavci v Sloveniji zgolj samouki ali pa je bilo usposabljanje vezano na neformalne, priložnostne tečaje. Zanimivo je, da je bil na šoli najprej uveden **tečajni pouk za odrasle** kandidate. Ti so se pričeli usposabljati za gozdne delavce aprila omenjenega leta. V šolskem letu 1967/68 se je vpisala v šolo tudi prva generacija z rednim statusom učencev za poklic gozdnega delavca. Pogoja za vpis na šolo sta bila: uspešno opravljenih 6 let osnovne šole in zdravstveno spričevalo. Učni program je bil sprva dvoleten. Po končanem šolanju so učenci opravljali zaključni izpit in z njim pridobili ustrezno kvalifikacijo. Z leti so se učni programi programsko razdelili, skladno s predvidenimi različnimi kvalifikacijami: za sekače, za gojitelje, za semenarje in drevesničarje. Od leta 1971 je šola delovala kot **Šola za gozdarje**. Z uvedbo sistema usmerjenega izobraževanja je na šoli bil uveden enoletni dvoletni program za poklic gozdar. Za vpis na šolo je bila posledaj potrebna popolna osnovna šola. Po ukinitvi usmerjenega izobraževanja poteka šolanje po enotnem triletnem programu za poklic gozdar. GŠC je 1976, skladno s potrebami, pričel uvajati tudi **doizobraževalne poklicne tečaje**, tako za sekače (varno delo z motorno žago), za gozdne traktoriste in druga zahtevnejša gozdarska dela. Tečajna dejavnost je vse do danes ostala na Srednji gozdarski in lesarski šoli okvirno nespremenjena, programi in vsebine tečajev pa so se spreminjali v skladu s potrebami časa.

2 ŠOLANJE IN USPOSABLJANJE GOZDNIH DELAVCEV V SLOVENIJI

Zanimivo je, da vse do ustanovitve GŠC v Sloveniji ni bilo resnejšega interesa za poklicno šolo za gozdne delavce. Šele uvajanje ročne verižne motorne žage in

vse večji delež mehanizacije v gozdni proizvodnji naploh, so bili tehtni razlogi, ki so končno pripeljali do ustanovitve delavske gozdarske šole. Šola za gozdne delavce je sprva delovala le v Postojni, pozneje pa so pričeli pod okriljem GŠC delovati, tudi dislocirani izobraževalni centri pri tedanjih Gozdnih gospodarstvih Slovenj Gradec, Maribor, Novo mesto, Nazarje, Bled, Tolmin, Celje in Brežice. Za vpis na šolo za gozdarja je moral kandidat predložiti zdravniško spričevalo o psihofizičnih sposobnostih za delo v gozdarstvu in učno pogodbo z Gozdnim gospodarstvom ter imeti uspešno končanih vsaj 6 let osnovne šole. Vpis v redni program šole za gozdarje nikoli ni bil posehno visok. V osemdesetih letih je interes za šolanje, verjetno v skladu z interesi in politiko takratnih GG, izrazito upadel, dislocirani centri pa so povsem prenehali z delovanjem.

Tečajni pouk za odrasle kandidate je na šoli za gozdne delavce leta 1978 obsegal po dva petmesečna tečaja s poukom v Postojni, ostali čas pa so kandidati prebili pri praktičnem delu v dislociranih izobraževalnih centrih. Mimogrede: za ustrezno izobraževanje in usposabljanje kmetov - lastnikov gozdov se v šestdesetih in sedemdesetih letih ni nihče posebej zavzemal.

Usposabljanje in doizobraževanje gozdnih in drugih delavcev za različna zahtevnejša in specializirana dela v gozdarstvu, je postalo ena temeljnih in stalnih dejavnosti GŠC v sedemdesetih letih. Uvajanje tečajnih dejavnosti je narekovalo več razlogov, zlasti predpisi. Ti so za gozdne delavce predpisovali minimalne izobrazbene in usposobitvene pogoje. Pomembno je bilo tudi dejstvo, da se je v gozdarstvu vse bolj širil spekter zahtevnejših specializiranih del, ki so terjala dodatno usposobitev delavcev. Ne nazadnje, v gozdarstvu so bili zaposleni povečini delavci, ki niso imeli potrebne izobrazbe in so jo na ustrezen način morali pridobiti. Ponudba tečajev je postajala vse pestrejša. Mladih ljudi, z redno pridobljenim poklicem gozdnega delavca sprva še ni bilo, pozneje jih je bilo premalo. Po takratnih GG je prevladala miselnost, da mladi ljudje pač nimajo ustreznih izkušenj, njih šolanje pa je, v primerjavi z usposabljanjem starejših delavcev, predrago. Takšna miselnost se je v slovenski izvajalski gozdarski operativni doobra ohranila vse do danes.

* M. V., inž. org., Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna, Tržaška 36, Postojna, SLO

** P. V., dipl. inž. gozd., Srednja gozdarska in lesarska šola Postojna, Tržaška 36, Postojna, SLO

Na šoli so oblikovali in vse do danes šola ponuja siedeče doizobraževalne poklicne tečaje za odrasle gozdne delavce (v oklepaju je dodan podatek o številu tečajnikov, ki so do vključno šolskega leta 1996/97 opravili katerega izmed tečajev):

- varno delo z motorno žago (od leta 1978, 422 tečajnikov),
- delo v gozdu s prilagojenimi (adaptiranimi) kmetijskimi in specialnimi gozdarskimi traktorji (od leta 1976, 1848 tečajnikov),
- varno delo s traktorji in traktorskimi priključki (2. F kategorijo, od leta 1983, 2122 tečajnikov),
- delo s hidravličnimi nakladalniki (od 1976, 1419 tečajnikov),
- usposabljanje monterjev za delo z gozdnimi žičnicami (od leta 1979, v sodelovanju s strokovnjaki Sviskega gozdnega gospodarstva in Gozdarskega odd. Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, 290 tečajnikov),
- druge tečaje s področja gozdarstva, skladno z zanimanjem.

Za različne neformalne tečaje, ki jih je šola organizirala v skladu z zanimanjem, ni podatkov o udeležbi.

saj udeležencem tudi ni izdajala verificiranih potrdil o usposobitvi. Tudi po letu 1990, ko je vpis v redni program z 1 poklic gozdar izrazito upadel, se je zanimanje za razne dopolnilne tečaje obdržalo.

Zanimivo je tudi, da vsa leta, odkar se na šoli izvaja tečajno izobraževanje, za določene oblike usposabljanj ni bilo interesa. Izrazito je npr. bilo nezanimanje za tečaj iz gojenja gozdov, četudi je zanj obstajal program. Šola tudi ni ponujala tečajnih programov za dodatna usposabljanja gozdnih delavcev za dela z motorno žago ali za dela z motorno čistilko, ker se za tovrstna usposabljanja ni nihče zanimal. Izkušnje kažejo, da je za številne udeležence tečajev ali za tiste, ki so udeležence poslali na tečaj, bila pomembnejša pridobitev ustreznega potrdila o usposobitvi kakor pa usposobitev sama, zato je npr. opravljen tečaj za varno delo z motorno žago povsem zadostoval.

Šele v osemdesetih letih se je navedena tečajna dejavnost pričela odpirati tudi za kmete: bodisi za tiste, ki so želeli pridobiti vozniški izpit F kategorije (te možnosti so tudi na vseh kmetijskih šolah v Sloveniji), bodisi za lastnike gozdov, četudi le za tiste, ki so s takratnimi GO sklenili kooperantske pogodbe za dela v gozdarstvu. Kooperanti so se namreč morali za delo usposobiti na ustreznih tečajih.

Preglednica 1. Pregled tečajne dejavnosti od leta 1976 do 1996.

Leta	Za voznike adaptiranih in zgibnih gozd. trakt.	Za gozdne žičničarje	Varno delo z motorno žago	Varno delo s traktorji	Za delo s hidravličnimi naklad.
1976	62	0	0	0	81
1977	63	0	0	0	108
1978	88	0	28	0	93
1979	107	28	98	0	99
1980	90	12	9	0	92
1981	121	0	0	0	119
1982	167	35	26	0	78
1983	107	57	32	11	87
1984	323	0	0	211	115
1985	57	4	11	19	67
1986	283	40	64	118	101
1987	52	29	13	141	74
1988	43	29	0	307	32
1989	77	21	0	72	49
1990	32	0	28	119	22
1991	5	0	20	69	41
1992	42	27	21	153	26
1993	8	0	15	214	40
1994	29	0	17	202	25
1995	34	7	48	299	43
1996	26	8	51	174	19
Skupaj	1848	290	422	2122	1419

Kadri in izobraževanje

Vpis v redni program šole za gozdarje nikoli ni bil posebno visok. V osmdesetih letih je interes za šolanje, verjetno v skladu z interesi in politiko takratnih GG, izrazito upadel, dislocirani centri pa so povsem prenehali delovati. Še vedno pa je naraščalo zanimanje za razne dopolnilne tečaje in ponudba tečajev je postajala vse pestrejša.

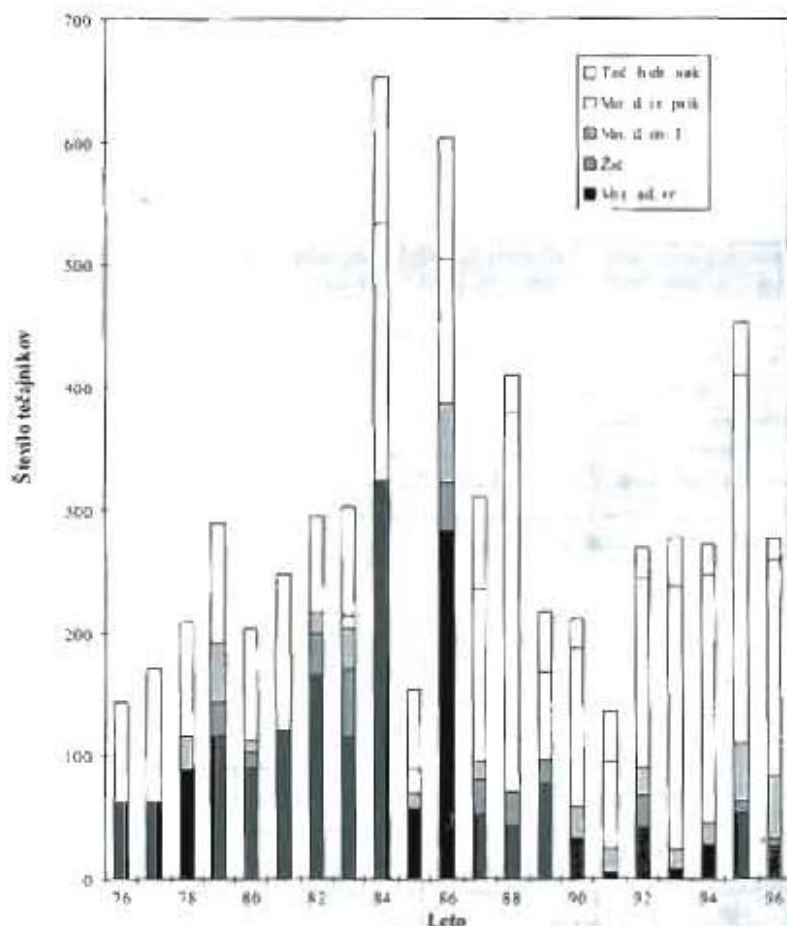
3 ANALIZA 30 LET TEČAJNE DEJAVNOSTI

3.1 Splošni pregled

Tečajna dejavnost na nekdanjem GŠC in na sedanjem SGILŠ poteka že 30 let. Pestrost te dejavnosti in zanimanje za udeležbo na tečajih v tem času je le najprimerneje predstaviti grafično. K posameznim grafom navezujejo besedilo s kratkimi pojasnili. Sicer bi bilo

posamezne komentarje mogoče še znatno poglobiti in razširiti, tembolj, ker bi bilo potrebno kaj več povedati o programskih - vsebinskih zasnovah posameznih tečajev v preteklosti, danes in v bodoče, če bo slovenska izvajalska gozdarska operativa v prihodnje še čutila potrebo po poklicnem izobraževanju in doizobraževanju usposabljanju delavcev, zaposlenih v gozdarstvu. Morda o programskih zasnovah posameznih tečajev kaj več drugje, odvanso od zanimanja in razprave.

Preglednica 1 prikazuje pregled udeležbe na vseh poklicnih in usposobitvenih tečajih, ki jih je opravila šola do vključno leta 1996. Posameznih tečajev po interesu in udeležbi seveda med seboj ni mogoče primerjati. Kljub znatnim nihanjem vpisa po posameznih letih je namreč očitno, da so bile potrebe po različnih znanjih pač različne in občasne, v skladu z zanimanjem in potrebami takratne gozdarske operative. Prevlado-

Grafikon 1. Tečajna dejavnost po letih in strukturi

valo je predvsem zanimanje za varno delo z motorno žago (za delavce, ki so sicer formalne izobrazbene pogoje izpolnjevali), teh tečajev pa so se udeleževali tudi številni delavci drugih strok in ne le delavci v gozdarstvu. Tečaje za monterje gozdnih žičnic smo iz razumljivih razlogov izvajali le od časa do časa. V celoti je udeležba na tečajih naraščala vse do leta 1988.

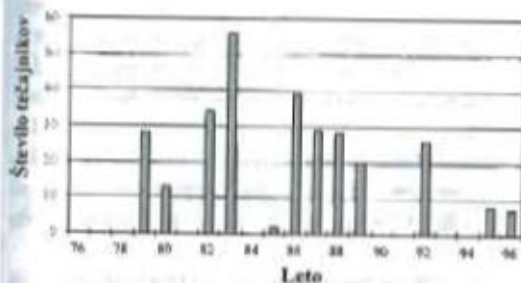
Kakor se je v stroki najavljala kriza in se je odražala tudi na obsegu vpisa v redne programe gozdarske šole, že leta 1989 beležimo izrazit padec zanimanja za udeležbo na vseh naših tečajih. Zanimivo in obenem logično je, da se tudi ta padec ni odrazil enako pri vseh tečajih. Relativno in absolutno najmanjši je bil padec zanimanja za tečaje za varno delo z motorno žago. Na toli zadnja leta tudi sicer ugotavljamo določene želje in pritiske po takojšnjem in kar najbolj poenostavljenem usposabljanju ljudi, tudi takih, ki za dela v gozdu ne izpolnjujejo vseh sicer predpisanih pogojev. Če takšne težnje primerjamo z očitnim nezanimanjem za vpis v redni program za gozdarje, je očitno, da pri nas zadnja leta ni (več) pravega interesa za kadrovanje ustreznih solanih in usposobljenih gozdnih delavcev in da se v gozdarski izvajalski operativi vse manj upotegavajo določila o minimalnih izobrazbenih in usposobitvenih pogojih za opravljanje del v gozdarstvu.

Iz grafikona 1 je razvidna struktura tečajne dejavnosti v obravnavanem obdobju po posameznih letih. Ni mogoče zagovarjati teze, da je bilo povpraševanje po posameznih tečajih v preteklosti bolj ali manj stalno in enakomerno, kljub sicer dokaj vzorno urejeni in skladni kadrovske politiki tedanjih GG.

3.2 Obsegi posameznih vrst tečajev po letih

Značilne ugotovitve je mogoče povzeti iz grafikonov 2, 3, 4, 5 in 6.

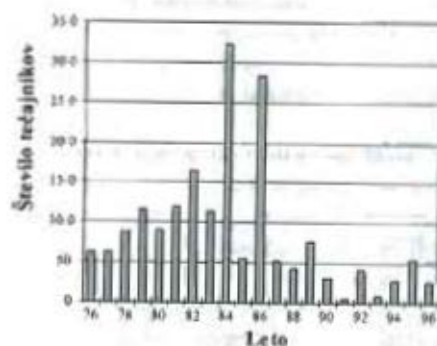
Potrebe po usposabljanju monterjev za delo z gozdnimi žičnicami se kažejo vsakih nekaj let. Usposabljanje

Grafikon 2 Usposabljanje monterjev za delo z gozdnimi žičnicami

sabljanje se udeležijo le majhne skupine tečajnikov. Zanimanje zadnja leta pada skladno s potrebami, te pa v Sloveniji nikoli niso bile velike.

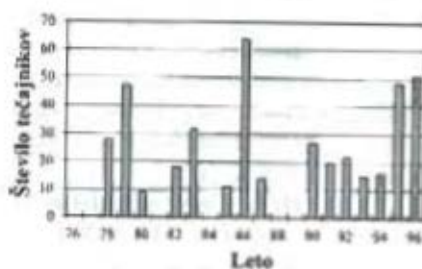
Zanimanje za usposabljanje za dela z adaptiranimi in specialnimi traktorji v gozdarstvu je naraščalo z

Grafikon 3 Usposabljanje vztrajkov za delo v gozdu s prilagojenimi kmetijskimi in specialnimi gozdarskimi traktorji

naraščanjem uporabe sprva prilagojenih, pozneje pa tudi zgibnih traktorjev, vse od prvih tečajev leta 1976 pa do leta 1984 oziroma 1986, potem pa je močno upadlo. Tedanja GG so namreč po letu 1986 pričela omejevali, pozneje pa znatno krčiti število zaposlenih, na novo pa delavcev miso želela ne usposabljalati ne zaposlovati. Kritični padec v skladu s takratno politiko GG niti ni bil tako zelo izrazit, pač pa se je po letu 1986 precej spremenila struktura kandidatov glede na delovno mesto oziroma delodajalca. Sicer se posledje razmeroma skromno zanimanje za te vrste usposabljanja vendarle nadaljuje.

Tudi glede usposabljanja sekačev za varno delo z motorno žago bi ne mogli trditi, da so bile v preteklosti

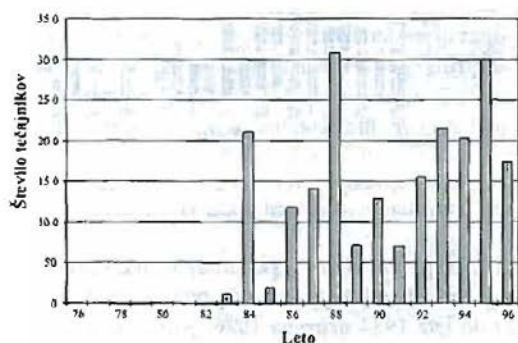

Grafikon 4 Varno delo z motorno žago

potrebe bolj ali manj stalne. Zanimanje za takšno usposabljanje je do leta 1986 očitno nihalo v skladu s potrebami in kadrovske politiko takratnih GG. Delež

drugih kandidatov je bil dolejš namreč dokaj skromen. Padec zanimanja za tovrstno usposabljanje po letu 1987 je bil sprva drastičen (dve leti tečaja sploh nismo izvajali), postopoma pa se je zanimanje obudilo in zadnja leta celo narašča. Pač pa je v zadnjih letih vse bolj pestra struktura tečajnikov glede na delovno mesto in delodajalca, kar govori o spremenjenih razmerah v slovenski gozdarski izvajalski operativi ter v zaposlitveni politiki v gozdarstvu in sorodnih dejavnostih pri nas.

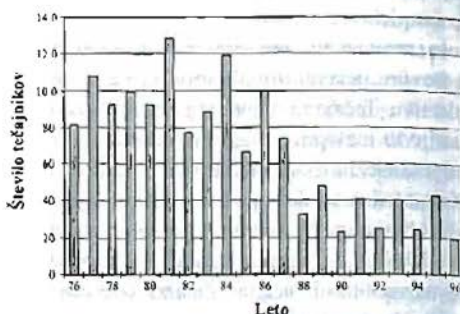
Tečaje za varno delo s traktorji in traktorskimi priključki v gozdarstvu smo pričeli izvajati šele leta

Grafikon 5: Varno delo s traktorji in traktorskimi priključki

1983, v skladu z naraščanjem zanimanja za pridobitev vozniškega dovoljenja F kategorije in z vse večjo in pestrejšo uporabo različnih priključkov. Čeprav gre za različne priključke in dejavnosti, se skupni splošni trend zanimanja za tovrstne tečaje v zadnjih letih celo nekoliko povečuje ali vsaj stagnira na 150 do 200 udeležencev letno. Ta številka je dokaj visoka in je na vprašanje, zakaj takšno in tolikšno zanimanje za tovrstne tečaje, težko odgovoriti. Očitno je, da z njimi vsaj deloma zapolnimo sicer vse do danes neizpolnjene potrebe po ustreznih znanjih, ki naj bi jih imeli vsi tisti, ki se kakorkoli, vendar bolj ali manj občasno, povečinj torej neprofesionalno, ukvarjajo s traktorskimi deli, z deli z različnimi traktorskimi priključki, tudi s takimi za dela v gozdovih. Takih ljudi pa je v Sloveniji očitno vse več ali bolje, vse več je ljudi, ki se zavedajo potreb po takšnem usposabljanju.

Tečaji za delo s hidravličnimi nakladalniki nikoli niso zanimali le delavcev s področja gozdarstva, toda nekdanja GG so bila vendarle največji zainteresirani za tovrstno usposabljanje delavcev. Zanimanje in potrebe so naraščali skladno z naraščanjem mehaniziranosti prevoza lesa v gozdarstvu. Razlogi za izrazit padec števila kandidatov po letu 1987 so podobni, kot smo jih v zvezi s kadrovske politiko tedanjih GG že navedli.

Grafikon 6: Delo s hidravličnimi nakladalnimi napravami

Tako zmanjšan obseg udeležbe pa se značilno več ne zmanjšuje, pač pa se nadaljuje v skoraj konstantnem obsegu vse do lanskega leta. Seveda se je močno spremenila struktura tečajnikov glede na delovno mesto in delodajalca.

3.3 Kakšna bo prihodnost tečajnega poklicnega doizobraževanja in usposabljanja za dela v gozdarstvu?

Na bodoče potrebe po kvalificiranih in usposobljenih kadrih v slovenskem gozdarstvu bo vplivala vrsta dejavnikov, ki jih je v današnjih razmerah težko objektivno napovedovati. Vsekakor bodo osnova gozdarskega poklicnega izobraževanja in usposabljanja nova nomenklatura poklicev v gozdarstvu ter njej ustrezni, prenovljeni učni programi. Res pa je, da bo to le formalen okvir, ki bo zaživel in bo živel, če bo za obstoj gozdarske šole in gozdarskega poklicnega izobraževanja tudi ustrezen interes javnosti in stroke. Predvsem na ta interes bodo vplivali številni dejavniki. Poskusimo našteti nekatere poglavitnejše:

- Nomenklatura poklicev v gozdarstvu.
- Dejanske potrebe po kvalificirani delovni sili v slovenski gozdarski izvajalski operativi; teh danes v Sloveniji žal nihče ne pozna in ne zna prognozirati.
- Dinamika zamenjave poklicnih kadrov v gozdni proizvodnji glede na pričakovano izmenjavo generacij (imamo v povprečju dokaj staro in vse bolj starajočo se populacijo gozdnih delavcev) in fluktuacijo (še nadalje ostaja neizpodbitno dejstvo, da so gozdarska dela nevarna, naporna, zdravstveno tvegana in da so le redki, ki ostanejo v stroki in relativno zdravi do upokojitve).
- Doslednost države pri upoštevanju ter sankcioniranju minimalnih izobrazbenih in usposobitvenih pogojev za zaposlovanje v gozdarstvu; v sedanjih razmerah

pri nas ni znano niti število zaposlenih v celotni gozdarski izvajalski operativi niti ni učinkovitega nadzora nad izpolnjevanjem zaposlitvenih pogojev; vse več je sive in črne ekonomije.

- Pogoji za zaposlovanje domačih kvalificiranih delavcev ali priučenih domačih in tujih delavcev ali delavcev brez ustrezne izobrazbe in usposobljenosti.
- Razvoj stroke, nova oprema, stroji, priključki in tehnologije ter interesi proizvajalcev in prodajalcev za uvajanje teh novosti v operativo, dejanske finančne možnosti izvajalcev ter njihov interes za izobraževanje in usposabljanje delavcev s tem v zvezi.
- Racionalnost izobraževanja in usposabljanja delavcev v gozdarstvu; mišljena je predvsem celotna problematika gozdarskega poklicnega in srednjega strokovnega šolstva pri nas. Meniva, da je vsestransko najracionalnejša in optimalna za slovenske razmere le rešitev, ki bi (oziroma bo) celotno gozdarsko izobraževanje združevala v enem, skupnem gozdarskem izobraževalnem centru, predvidoma v Postojni, kjer so za to dani (skoraj) vsi temeljni pogoji.
- Prihodnost gozdarskega šolstva v Sloveniji, izobraževalna politika ter ustrezni interesi v stroki in državi; kakovost izvajanja tečajnega usposabljanja delavcev je in bo v pretežni meri odvisna od obstoja in razvoja rednega poklicnega izobraževanja v gozdarstvu, temu ustreznih učnih programov, kadrovskih pogojev za učitelje in inštruktorje, materialnih in finančnih pogojev gozdarskega šolstva.
- Normativi in interesi, ki bodo v Evropi prevladali na področju gozdarskega izobraževanja in usposabljanja. Tem se gotovo ne bomo mogli izogniti. Naj pri tem opozoriva, da imajo različne evropske dežele različne modele izobraževanja in poklicnega usposabljanja, ki pa so ali še bodo normativno medsebojno primerljivi in priznani. Tako tudi v gozdarstvu. V Sloveniji si ne moremo privoščiti kopiranja nobenega od modelov gozdarskega izobraževanja, kakršne poznajo v gozdarsko razvitih deželah, saj nam relativna majhnost države in razmeroma majhne tovrstne poklicne potrebe narekujejo racionalnost in obenem normativno primerljivost s kakovostjo poklicnega izobraževanja in usposabljanja drugod.
- Potrebe izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov in njihovih družinskih članov za opravljanje vseh del v lastni dejavnosti (več o tej problematiki v nadaljevanju).
- Uskladiitev odgovornosti, javnih interesov ter interesov različnih partnerjev v stroki in izven nje pri iskanju optimalnih rešitev, pri čemer je in bo država, oziroma

njena pristojna ministrstva, le eden izmed partnerjev. Vsebinsko in kakovost poklicnemu gozdarskemu izobraževanju bodo morali izkazati dejavniki stroke.

Marsikaj od naštetega je v tesni zvezi z (možno) prihodnostjo šole v Postojni. Racionalne in optimalne rešitve bo mogoče uveljaviti le, če bomo zainteresirani znali najti skupni jezik in zagotoviti nadaljnji obstoj gozdarske srednje šole kot celovitega gozdarskega izobraževalnega centra z ustreznimi materialnimi, finančnimi in kadrovskimi pogoji. Med slednjimi velja posebej opozoriti na potrebo šole po ustreznem gozdnem revirju. Potrebno bo tudi spremljati razvoj stroke, sodelovati z Oddelkom za gozdarstvo in obnovljive naravne vire pri Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani, z Gozdarskim inštitutom in z drugimi zanimivimi in zainteresiranimi partnerji ter s proizvajalci in posredniki gozdarske opreme, orodij in mehanizacije. Učne programe oziroma vsebine rednih šolskih programov in posameznih tečajev bo treba prilagajati razvoju znanj ter potreb zainteresiranih. Znotraj tako organiziranega izobraževalnega centra tudi kakovosti poklicnega tečajnega izobraževanja ne bo težko zagotoviti.

4 IZOBRAŽEVANJE LASTNIKOV GOZDOV

Omenila sva že, da se za izobraževanje in usposabljanje lastnikov gozdov, še posebej za opravljanje del v lastni gozdni proizvodnji, v preteklosti nihče ni posebej zanimal in trdil. Nevarnosti, zahtevnosti in odgovornosti pri opravljanju gozdarskih del pa so v mali zasebni gozdni posesti vsaj takšne in tolikšne, kakor so pri delih, ki jih opravljajo profesionalci, le da lastniki in njihovi sodelavci za tovrstna dela praviloma nimajo ne ustrezne izobrazbe, niti niso za ta dela ustrezno usposobljeni, dela pa opravljajo občasno, zato je za utrjevanje ustrezne delovne rutine in izkušenj toliko manj priлик. Tembolj, ker pri nas nismo imeli in še vedno nimamo nikakršnih predpisov, ki bi urejali in določali izobrazbene in usposobitvene pogoje za varno delo izvajalcev del v lastni gozdni proizvodnji in sosedski pomoči niti nismo imeli in nimamo nikakršnih ustreznih oblik tovrstnega izobraževanja in usposabljanja. Močno naraščanje števila nesreč v zasebni gozdni proizvodnji v zadnjih letih nas ne uvršča le na dno ustreznih evropskih lestvic, temveč tudi terja solidno ureditev sedanjih kaotičnih razmer.

Ko govorimo o usposabljanju lastnikov gozdov in njihovih družinskih članov za varno in strokovno delo v gozdu, ne kaže pozabiti, da je bila prav naša šola

Kadri in izobraževanje

donekdavna edina ustanova, ki je omogočala tovrstna izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji, pa četudi sta bila obseg in učinek te dejavnosti, v primerjavi s potrebnimi, zelo skromna. Poleg tečajne dejavnosti, ki je bila že vsaj poldrugo desetletje dostopna tudi lastnikom gozdov, se je šola leta 1990 odločila tudi za ponudbo rednega šolskega poklicnega programa kmet - gozdar. Žal je bilo zanimanja za vpis v ta program tako malo, da je morala šola prenehati z razpisi za vpis v ta program.

Nove družbene razmere so po sprejemu sedanjega Zakona o gozdovih korenito spremenile tudi razmere v našem zasebnem gozdarstvu. Večje pravice lastnikov gozdov in njihova večja odgovornost pa se, očitno, ne odražajo v ustreznih zakonih in predpisih, ne ko gre za pogoje izobraževanja in usposabljanja tistih, ki delajo v zasebnih gozdovih, ne ko gre za pogoje varnega dela v lastni ali sosedski gozdni proizvodnji. Zakon o gozdovih nalaga Zavodu za gozdove Slovenije, da, med ostalim, skrbi za izobraževanje lastnikov gozdov in za svetovanje pri gospodarjenju z njihovimi gozdovi. Pri tem ne določa formalne in verificirane oblike izobraževanja in usposabljanja niti, tudi posredno, ne ponuja udeležencem takšnega izobraževanja nikakršnih stimulacij in bonitet, ki bi bile odraz interesa države za pospeševanje takšnega izobraževanja.

Na SGLŠ vidimo eno od možnosti za nadaljnje uveljavljanje tečajne dejavnosti tudi na specializiranem področju izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov in njihovih družinskih članov. Ne le na šoli, ocenjujemo, da imamo v Sloveniji na področju znanja in usposobljenosti malih lastnikov gozdov ogromno vrzel, ki bi je ne smeli tolerirati v nedogled. Nasprotno: vsi bi se morali truditi, da se ta vrzel zapolni z ustreznimi znanji, odgovornostjo lastnikov gozdov in varnostjo vseh tistih, ki v teh gozdovih delajo.

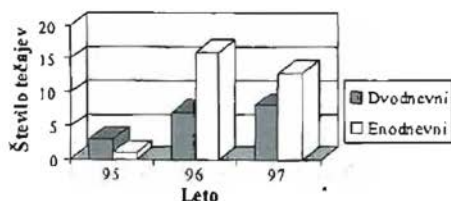
Zavod za gozdove ima pri opravljanju izobraževalnega poslanstva do lastnikov gozdov določene, z zakonom določene naloge, pa tudi prednosti, saj s svojimi kadri dobro pokriva vso državo. Z njimi je do neke mere tudi sposoben pokrивati potrebe po določenih neformalnih oblikah izobraževanja in osveščanja lastnikov gozdov. Kadri Zavoda sicer povečini nimajo ustreznih andragskih znanj in izkušenj, Zavod, žal, tudi nima ustreznih izobraževalnih programov. Ob sicer potrebnem in koristnem neformalnem izobraževanju in oza-veščanju lastnikov gozdov pa v Sloveniji vendarle potrebujemo namenske izobraževalne programe, ki bi bili verificirani in bi celovito reševali tovrstno problematiko. Poleg tega ni vsakdo, kljub strokovnemu znanju,

primeren za tovrstno delo. Spričo razmer v slovenski zasebni gozdni posesti (veliko število lastnikov, v povprečju majhne gozdne posesti in velika parcelna razdrobljenost zasebnih gozdov) se torej zdi ta naloga malone neuresničljiva.

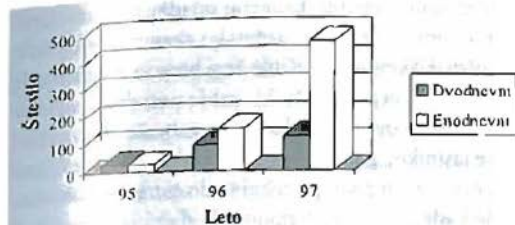
Na SGLŠ smo radi in z razumevanjem sprejeli vabilo in pobudo Zavoda za gozdove za sodelovanje pri neformalnem izobraževanju in usposabljanju lastnikov gozdov. Izobraževalne dejavnosti so stekle pred tremi leti. V kontekstu tega sodelovanja smo doslej pripravili nekaj izobraževalnih programov in s precejšnjim uspehom izvedli več eno- in dvodnevni demonstracijskih tečajev za lastnike gozdov in njihove družinske člane po vsej Sloveniji; vse na terenu, v bližini domov udeležencev. Doslej smo pripravili in opravljali dve vrsti tečajev:

- varno delo z motorno žago; dvodnevni tečaj - 16 ur in
- različne enodnevne tematske tečaje: varno delo z motorno čistilko, krojenje in sortiranje gozdnih lesnih sortimentov, delo v snegolomih in žledolomih, vzdrževanje motorne žage, demonstracija pravilnega podiranja drevja, traktorsko spravilo lesa; enodnevni tečaji po 6 ali 8 ur. Tovrstna tečajna dejavnost šole je prikazana na grafikoni 7 in 8.

V grafikonu 7 je podan številčni pregled opravljenih enodnevni in dvodnevni tečajev; dvodnevni so bili predvsem tečaji za varno delo z motorno žago, med enodnevnimi pa so prevladovali tečaji za vzdrževanje motorne žage. Grafikon 8 prikazuje udeležbo na tečajih. Tečaji so se dobro uveljavili. Zanimanje zanje dokazuje, da so takšne oblike izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov potrebne in dejansko vlada med potencialnimi udeleženci zanje veliko zanimanje. Število tečajev in udeležba naraščata skladno z možnostmi Zavoda za gozdove (denarno) in SGLŠ (zmo-gljivosti učiteljskega kadra). Z doseženim pa so realne možnosti obeh partnerjev praktično povsem izrabljene,

Grafikon 7: Usposabljanje lastnikov gozdov - število enodnevni in dvodnevni tečajev po letih

Grafikon 8: Usposabljanje lastnikov gozdov - število tečajnikov v enodnevni in dvodnevni tečajih, po letih

četi so dejanske potrebe neprimerno večje. Namreč: taki načini izobraževanja imajo predvsem nalogo osveščanja in so demonstracijskega značaja. Tudi če bo imel v bodoče Zavod za te namene več denarja, ga objektivno nikoli ne bo dovolj za resnično usposabljanje lastnikov gozdov. Pa tudi na šoli lahko ponudimo le toliko učiteljev praktičnega pouka, kolikor jih bo imelo zagotovljeno delo ter ustrezno plačilo zanj. Na šoli sodimo, da bi v prihodnje morali razmišljati in delovati v naslednjih smereh:

- Potrebujemo celovit državni program izobraževanja lastnikov gozdov s formalnimi in neformalnimi učnimi programi, dolgoročno strategijo izvajanja programov ter ustrezno rešitvijo financiranja takega izobraževanja.
- Zagotoviti bo treba določene formalne, verificirane oblike izobraževalnih in doizobraževalnih programov za lastnike gozdov, za opravljanje vseh pglavilnih del v gozdovih, tako pri pridobivanju kot pri negi in varstvu gozdov.
- Nadaljevati in širiti bi morali neformalne izobraževalne dejavnosti z različnimi tematskimi tečaji, eno in dvodnevni, ki naj udeležence predvsem osveščajo za strokovno, odgovorno, smotno in varno delo v gozdu.
- K izdelavi in izvajanju celostnega državnega izobraževalnega programa in oblik izobraževanja lastnikov gozdov bi morali pritegniti vse zainteresirane dejavnike; poleg Zavoda za gozdove in SGLŠ npr. tudi Strojne krožke pri kmetijski pospeševalni službi, Kmetijsko zbornico, katere ustanovitev se napoveduje, Združenje lastnikov gozdov in Zadržno zvezo.
- Delež SGLŠ pri tovrstnih dejavnostih bi lahko izdatneje povečali in razširili le, če bi šola lahko zaposlila nekaj novih učiteljev praktičnega pouka in bi lahko pogodbeno pritegnila k sodelovanju inštruktorje na terenu, ki so sicer zaposleni pri Zavodu za gozdove ali pri izvajalskih podjetjih.

Na šoli menimo, da je dosedanje skupno delo Zavoda za gozdove in naše šole šele skromen začetek obsežnega in razvejenega izobraževalnega dela na področju, ki še ni v celoti definirano, ni zakonsko, programsko in vsebinsko obdelano in na katerem bomo v prihodnje imeli dovolj nalog in dela vsi: Zavod, šola in drugi pristojni ter zainteresirani. Na naši šoli smo pripravljeni resno in odgovorno sodelovati tako pri pripravljanju kot pri izvajanju takšnih programov, saj menimo, da smo za tovrstno delo tudi poklicani in usposobljeni, vsaj deloma pa tudi že opremljeni. Takega mnenja so tudi na Zavodu za gozdove, zato so nam tudi ponudili sodelovanje.

5 ZAKLJUČEK

Tečajna dejavnost je ena izmed uveljavljenih oblik dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja na SGLŠ v Postojni. Razvijala se je kot odraz nekdanjih potreb takratne gozdarske operative, pa tudi nekaterih drugih interesentov. Ostala je v okvirih ustaljenih potreb po določenih programih, ki so se sicer vsebinsko spreminjali v skladu s časom, potrebami in učnimi programi. Poleg uveljavljenih tečajev z verificiranimi programi, se je SGLŠ v zadnjih letih, v sodelovanju z Zavodom za gozdove, pričela ukvarjati tudi z izvajanjem neformalnih oblik izobraževanja za potrebe lastnikov gozdov.

Tridesetletne izkušnje pri poklicnem izobraževanju in usposabljanju gozdnih delavcev dokazujejo, da tovrstna dejavnost ne more biti na ustrezni strokovni ravni, če ne deluje v okviru ustanove, ki se tudi sicer ukvarja s strokovnim in poklicnim izobraževanjem za potrebe gozdarstva. V okviru skupne izobraževalne ustanove ali šolskega zavoda je mogoče zagotavljati potrebno kakovost izobraževanja ter racionalno in optimalno zagotavljati izobraževalne kadre, splošne finančne in materialne pogoje, potrebne prostore in opremo.

V bližnji prihodnosti pričakujemo sprejem nove nomenklature poklicev v gozdarstvu. Z novo nomenklaturbo potrebna prenova učnih programov in učnih načrtov za posamezne gozdarske strokovne predmete. Razumljivo je, da bo takšni prenovi morala slediti tudi prenova tečajnih programov, predvsem tistih formalnih in verificiranih programov usposabljanja in doizobraževalnih programov, k sodijo h gozdarskim poklicem. Verjetno bo dosedanje ponudbi SGLŠ potrebno dodati še nekatere nove, času in potrebam ustrezne programe. Ti bodo ne le odraz potreb izvajalcev v gozdarstvu,

Kadri in izobraževanje

temveč bržkone tudi, daleč bolj kot doslej, odraz ponudbe in interesov proizvajalcev in prodajalcev gozdarskih strojev in opreme. V okviru tečajnih dejavnosti za poklicna usposabljanja in doizobraževanje bo nujno potrebno zagotoviti več strokovnega sodelovanja z Oddelkom za gozdarstvo in obnovljive naravne vire pri Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani in z Gozdarskim inštitutom Slovenije, pa tudi z Zavodom za gozdove Slovenije, izvajalci v gozdarski operativi ter z vsemi drugimi, za gozdarsko izobraževanje zainteresiranimi organizacijami in dejavniki. Ustrezne oblike poklicnega izobraževanja in usposabljanja bodo, slednjič, morale biti tudi primerljive z evropskimi.

Povsem nedodelano ostaja še nadalje področje izobraževanja in usposabljanja lastnikov gozdov. Pri tem se potrebe po izobraževanju in usposabljanju sicer kažejo pri vseh kategorijah lastnikov gozdov, posebej pa izstopajo pri vseh tistih, ki se neprofesionalno ukvarjajo z izvajanjem gozdarskih del v zasebnih gozdovih, najsi so lastniki ali družinski člani ali se udeležujejo v okvirih sosedске pomoči. Dejstvo je, da področje izobraževanja lastnikov gozdov sploh ni zakonsko in programsko definirano, ni formalnih, verificiranih oblik izobraževanja lastnikov, ni ustreznih oblik stimulacij, ki bi takšno izobraževanje in usposabljanje pospeševale. Pač pa se lahko pohvalimo z zastrašujočimi podatki o nesrečah pri delu pri gozdarskih dejavnostih v zasebnem sektorju. Tudi na tem področju dejansko

ne premoremo rešitev, ki bi bile skladne in primerljive z rešitvami v drugih, gozdarsko razvitih evropskih državah. Kakršnekoli rešitve že si bomo znali in uspeli v prihodnje organizirati, bo zanje potrebna podlaga nacionalni program gozdarskega izobraževanja za potrebe lastnikov gozdov, potrebna bo zakonska in finančna podpora države, potrebni bodo ustrezni izobraževalni kadri.

SGLŠ Postojna si bo vsekakor prizadevala za skladen razvoj gozdarskega poklicnega, strokovnega in tečajnega, formalnega in neformalnega, izobraževanja. Temeljne in zakonske odločitve pa niso v njenih rokah, zato bo temelje za nadaljni razvoj gozdarskega izobraževanja vseh oblik in na vseh ravneh treba zagotavljati sporazumno, s pomočjo gozdarske stroke in s širokim sodelovanjem vseh merodajnih in zainteresiranih.

VIRI:

- LAPANJA, D. / ŠIMNIC, R., 1996. Pregled tečajev na GŠC Postojna med leti 1970 in 1996.- Seminarska naloga, Postojna.
--- SGLŠ (Srednja gozdarska in lesarska šola) Postojna - arhiv.
Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1995. Gozdarski srednješolski programi. - Ljubljana.
-- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju.
--- Zakon o gozdovih.- Uradni list RS, št. 30/1993.

Gozdarstvo v času in prostoru

Alpska konvencija

NAMEN ALPSKE KONVENCIJE

Izhodišče Alpske konvencije je ugotovitev, da so Alpe največji enotni naravni prostor Evrope, da jih označuje skupna, specifična in raznolika narava, kultura in zgodovina ter da so enkratni življenjski, gospodarski, sprostitveni in kulturni prostor v srcu Evrope. Zaradi velikih razlik v pravnih ureditvah, stopnji gospodarskega razvoja, poseljenosti in prometni obremenitvi alpskega sveta ter zaradi vse večje ogroženosti tega prostora je dozorelo prepričanje, da je treba različne gospodarske interese uskladiti z naravovarstvenimi in okoljskimi zahtevami, kar se mora izraziti v

skupnem, mednarodno obvezujočem dokumentu - Alpski konvenciji - in posebnih spremljajočih vsebinsko usmerjenih dokumentih - protokolih - za najpomembnejše družbene in gospodarske dejavnosti.

KRONOLOGIJA NASTANKA ALPSKE KONVENCIJE

Pobudo za pripravo Alpske konvencije je v letu 1988 dal nemški minister za varstvo okolja in jedrsko varnost, že prej pa CIPRA kot nevladna organizacija. Po dogovoru predstavnikov alpskih držav in takratne